

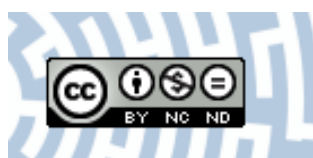
You have downloaded a document from
RE-BUŚ

repository of the University of Silesia in Katowice

Title: "Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych". Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2011, ss. 199 [recenzja]

Author: Anna Gajdzica

Citation style: Gajdzica Anna. (2013). "Dzieci w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli przedszkoli i szkół podstawowych". Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2011, ss. 199. [recenzja]. "Edukacja Międzykulturowa" (2013), nr 2, s. 247-250.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

do skutecznej interakcji z członkami różnych kultur i budowania postawy otwartości na Innego. Nieodzownym elementem jest jednak przekaz wiedzy o innych ludziach, poznawanie wyznaczanych przez nich wartości, ich potrzeb i oczekiwań, a także bezpośrednie spotkania z nimi. Realizacji tak rozumianych celów edukacji wielo- i międzykulturowej sprzyja osiem propozycji metodycznych przeznaczonych dla uczniów klas I–III i IV–VI, zaprezentowanych w dalszej części podręcznika. Poza tym zajęcia te dostarczą dzieciom wiedzy dotyczącej różnych religii świata i nauczą odpowiednich zachowań wobec ich wyznawców, uświadomią i pozwolą na odczuwanie potrzeby poznawania Innego, kształtowanie postawy tolerancji wobec Niego, a także rozwiną zdolność przekraczania granic i łamania stereotypów.

Ostatnim zagadnieniem podejmowanym w tym opracowaniu jest kształtowanie u dzieci postaw otwartych na świat i budowanie własnej tożsamości. Autorka – Gabriela Piechaczek-Ogierman – wyróżniając i opisując tożsamość osobową i kulturową, przypisuje szkole i nauczycielowi szczególną rolę w ich kształtowaniu. Przygotowane scenariusze dla uczniów szkoły podstawowej mają na celu przede wszystkim kształtowanie świadomości własnego Ja, poczucia przynależności do grupy społecznej, postaw patriotycznych i tolerancji wobec Innego, a także umacnianie więzi z krajem ojczystym. Wielostronna aktywność dzieci podczas zajęć pozwala na efektywną ich realizację i pobudzenie

sfery poznawczej, emocjonalnej, praktycznej i społecznej.

Recenzowana pozycja została przygotowana z dużą starannością i dbałością o wysoką wartość rozważań teoretycznych, jak i propozycji metodycznych. Jest to opracowanie, które z pewnością może stać się ważnym i pożytecznym źródłem inspiracji dla wychowawców poważnie traktujących problematykę edukacji międzykulturowej i pragnących przygotować swoich podopiecznych do życia w wielokulturowym świecie.

Aleksandra Minczanowska

Dzieci i młodzież w procesie kształtowania postaw kulturowych. Przewodnik po ścieżkach edukacji regionalnej, wielo- i międzykulturowej. Materiały dla nauczycieli gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Red. T. Lewowicki, J. Suchodolska. Katowice – Cieszyn – Warszawa – Kraków 2012, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP w Warszawie, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, ss. 207.

Recenzowana książka – o charakterze teoretyczno-metodycznym – jest drugim tomem opracowanym jako pomoc dla nauczycieli, tym razem gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. W przygotowanym przez Redaktorów wstępie podkreślony został brak takich prac, któ-

re rzeczywiście wprowadzają nauczycieli do edukacji wielokulturowej, uwzględniającej zróżnicowanie regionalne, etniczne, narodowościowe i kulturowe.

W przyjętej dwudzielnej strukturze książki zwraca uwagę uporządkowanie treści poprzez wydzielenie części teoretycznych, które nie tylko wprowadzają w problematykę, która jest następnie opracowana praktycznie, ale jednocześnie stanowią źródło bibliograficzne, umożliwiające nauczycielom poszukiwanie i pogłębianie wiedzy z danego zakresu. Zasadniczą część stanowią jednak autorskie scenariusze zajęć, które można wykorzystywać zgodnie z zaleceniami Autorki, ale również operować nimi w sposób elastyczny z uwzględnieniem specyfiki prowadzonych zajęć, potrzeb odbiorców czy też warunków, w których przebiega realizacja. Warto podkreślić, że wszystkie scenariusze są oryginalnymi opracowaniami. Najczęściej dodatkowym wsparciem jest trafnie dobrana literatura fachowa oraz liczne załączniki – zarówno przygotowane jako propozycje gotowych do wykorzystania środków dydaktycznych, jak i zbiór ustaw, do których należy sięgnąć w sytuacji realizacji określonych tematów.

Pierwsza część, zatytułowana: *Gimnazja jako podmiot działań szkoły w zakresie kształtowania świadomości regionalnej, narodowej, europejskiej oraz rozwijania tożsamości otwartej na świat*, została przygotowana przez Barbarę Chojnacką-Synaszko oraz Beatę Kozieł. Autorki rozpoczynają od krótkiego wprowadzenia, w którym z jednej strony – nawiązują do kwestii rozwoju w wieku

adolescencji, a z drugiej – do specyfiki gimnazjum, jako etapu kształcenia, który ma wdrażać do samodzielności, wspierać w podejmowaniu decyzji na temat dalszej edukacji oraz przygotowywać do aktywnego udziału w życiu społecznym. W części tej zostały zaprezentowane dwa tematy. Pierwszy z nich dotyczy kształtowania poczucia zakorzenienia w kulturze i postaw społecznych wobec Innego. Rozpoczyna go krótkie wprowadzenie teoretyczne na temat stereotypów z podkreśleniem, iż organizowane zajęcia powinny być ukierunkowane na przeciwdziałanie powstawaniu i funkcjonowaniu stereotypów i uprzedzeń, a jednocześnie przyczyniać się do budowania postaw tolerancji. Ważne jest, by nauczyciele mieli świadomość emocjonalnego kontekstu stereotypów, który w efekcie może prowadzić do poważnych konsekwencji społecznych związanych z marginalizowaniem, stygmatyzacją i dyskryminacją. Przygotowanych 12 scenariuszy ma być pomocą z jednej strony w kształtowaniu zakorzenienia w kulturze, a z drugiej – ukazywać różnorodność kulturową, co ma sprzyjać rozwijaniu pozytywnych postaw społecznych wobec Innego. Zaproponowane scenariusze zajęć zostały zbudowane w kontekście relacji: Ja – Inni, a podstawowe cele, którym mają służyć, są związane z potrzebą wychowania młodzieży gimnazjalnej w szacunku dla innych osób, wdrażania do doświadczania i przeżywania problemów Innego oraz wzbudzania potrzeby przełamywania utrwalonych stereotypów.

W kolejnym bloku tematycznym Autorki zajmują się kwestią kształtowania

tożsamości gimnazjalisty w zakresie lokalno-regionalnym, narodowym oraz europejskim. Jest to szczególnie ważne zagadnienie ze względu na specyfikę okresu adolescencji, w czasie którego przemiany tożsamościowe stają się kluczowe i nabierają charakteru zadania rozwojowego, co jest efektem poszukiwania własnej drogi życiowej, budowaniem poczucia własnej wartości i lokowania siebie w świecie dorosłych. Przygotowanych 9 scenariuszy ma pomóc uczniom w zrozumieniu tego, jak zbudowana jest ich tożsamość, jakie jej warstwy są dla nich najważniejsze. Stawiane pytania mają im pozwolić dookreślić, kim są i jak lokują siebie w stosunku do innych osób. W rozdziale tym znajdują się również propozycje metodyczne, które mają na celu uwrażliwienie młodzieży na kulturę regionu, kształtowanie poczucia przynależności do miejsca zamieszkania, dostrzegania jego znaczenia dla rozwoju indywidualnego, jak i poczucia wyjątkowości rodzimej kultury w kontekście kultury europejskiej i światowej. Jak podkreślają Autorki „(...) w procesie edukacji osób we wczesnej adolescencji na uwagę zasługuje koncentracja na ukazywaniu związków między ojczyzną lokalną, ojczyzną regionalną a państwami europejskimi oraz na podkreślaniu przynależności Polski do europejskiego kręgu cywilizacyjnego”¹.

Wprowadzenie do drugiej części opracowania – *Kształtowanie postaw młodzieży wobec dziedzictwa regionu, narodu i Europy oraz rozwijanie toleran-*

cji – zadaniem szkoły średniej – zostało przygotowane przez Barbarę Grabowską. Również w tej części sporo uwagi zostało poświęcone zagadnieniom adolescencji, towarzyszącym temu zmianom rozwojowym i społecznym. Autorka zwróciła uwagę na specyficzną sytuację związaną z przebiegiem procesu socjalizacji w środowisku wielokulturowym, gdy z jednej strony jednostka, uczestnicząc w życiu własnej grupy regionalnej/etnicznej/narodowej/wyznaniowej, jest jednocześnie osobą bezpośrednio lub pośrednio uczestniczącą w życiu innych grup regionalnych/etnicznych/narodowych/wyznaniowych i dzięki temu ma możliwość nabywania wiedzy umożliwiającej rozpoznawanie, wyjaśnianie i wartościowanie elementów składowych tychże grup, uczy się rozumienia i interpretowania świata zróżnicowanych kultur.

Również ta część została podzielona, a pierwsza z nich (przygotowana przez Barbarę Grabowską i Aleksandrę Gancarz) zawiera 5 scenariuszy poprzedzonych wprowadzeniem, w którym Autorki podkreślają rolę dziedzictwa kulturowego w procesie budowania tożsamości. Jak piszą „Dowartościowanie kultury regionalnej w pewnej mierze zapobiega unifikacji, która jest jednym z zagrożeń globalizacji. Pozytywnym skutkiem tego procesu może być wzajemne przenikanie się i wzbogacanie różnych tradycji, jednak aby taki był rezultat kontaktów pomiędzy odmiennymi grupami, konieczne jest uznanie przez uczestników tego typu relacji równorzędnej wartości kultury

¹ s. 88.

własnej i innych”². Przedstawione w tekście krótkie informacje na temat znaczenia ruchu regionalnego w kontekście historycznym pozwalają na dostrzeżenie zmian w podejściu do tej kwestii zarówno przez polityków (w tym polityków oświatowych), jak i twórców literatury czy sztuki. Kwestie związane z rozwojem regionalizmu były bowiem traktowane zamiennie jako szansa i zagrożenie, element wartościowy – budujący, jak i balast i czynnik destrukcyjny. W dużej mierze warunkowane było to podejściem osób sprawujących oficjalną władzę w państwie, jednak jak podkreślają Autorki, często właśnie deprecjonowanie problematyki regionalnej prowadziło do rezultatów odwrotnych od zamierzonych. W dalszej części wprowadzenia przedstawione zostały pomocne dla nauczycieli informacje dotyczące wkładu UNESCO we wprowadzanie norm prawnych i rozwój idei na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, a także traktatów Unii Europejskiej, w których omawiana jest ta problematyka. Przygotowane gry symulacyjne są nie tylko atrakcyjnym dla młodzieży sposobem spędzenia czasu na lekcji, ale stają się znakomitą okazją do wczucia się w przedstawione sytuacje, doświadczenia bycia w środowisku innych kultur, umiejętności ich poznania,

porozumiewania się i nawiązywania komunikacji międzykulturowej.

Opracowanie zamyka podrozdział *Spotkania z Innym – wolne od stereotypów, pełne otwartości i tolerancji*. Przygotowane materiały mają służyć budowaniu otwartych postaw, które umożliwią spotkanie, dialog i przyczyniają się do nawiązywania komunikacji międzykulturowej. Przygotowanych 9 scenariuszy pozwala na podejmowanie problematyki Innego, pobudzanie uczniów do refleksji nad pojawiającymi się u nich emocjami towarzyszącymi takiemu spotkaniu. Jednocześnie przygotowane wprowadzenie jest bardzo dobrym materiałem systematyzującym w sposób zwięzły wiedzę na temat stereotypów indywidualnych i grupowych i mechanizmów ich powstawania – jest to istotne z punktu widzenia przygotowania się do tego typu zajęć przez samych nauczycieli.

Ważnym dodatkiem do opracowania jest zamieszczenie wykazu publikacji w serii Edukacja Międzykulturowa – zawierający w momencie składania książki do druku 42 pozycje. Całość została bardzo starannie przygotowana zarówno pod względem merytorycznym, jak i technicznym, i z pewnością jest bardzo wartościowym i potrzebnym opracowaniem.

² s. 133.